

Европски покрет у Србији-Ваљево

Удружење МС Колубарског округа

ПОСАО НАС МЕРИ

Иницијатива за инклузивну политику запошљавања у Ваљеву

а. Партиципација особа са инвалидитетом

Заштита права особа са инвалидитетом на локалном нивоу је махом на маргинама деловања локалне самоуправе, бележи Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период 2025–2030¹. Овај документ сведочи да се „не препознаје политички интерес улагања и сарадње са организацијама цивилног друштва које се баве особама са инвалидитетом“. Истовремено у Србији се уочава низак ниво партиципације особа са инвалидитетом на тржишту рада, недостатак радног искуства и знања и вештина за којима постоји потражња на тржишту рада, што је забележено и у Стратегији запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године².

Удружење Европски покрет у Србији-Ваљева у сарадњи са Удружењем МС Колубарског округа је спровело истраживање ставова особа са инвалидитетом у Ваљеву о партиципацији на тржишту рада и перцепцији локалне политике запошљавања. 70% испитаника који су имали радно искуство тврде да њихов посао није (био) повезан са њиховом струком, 30% нити је било ангажовано по основу уговора. О приликама за посао обавештавају се најчешће уз помоћ породице и пријатеља (40%), самостално преко интернета, уз помоћ пријатеља (30%) и Националне службе за запошљавање (25%). Слаб учинак у политици запошљавања испитаници препознају код: локалног савета за запошљавање, локалне самоуправе, Националне службе за запошљавање, Центра за социјални рад и Фонда пензијског и инвалидског осигурања. Испитаници позитивно оцењују рад: удружење особа са инвалидитетом и других удружења, медија и послодавце.

Истраживање које су ове организације спровеле указало је на извесне слабости које се тичу локалне политике запошљавања у Ваљеву: Локални акциони план запошљавања не садржи елементе прописане законом, посебно нису на ваљан начин препознате потребе и мере које се односе на осетљиве групе као што су особе са инвалидитетом. Уочена је недовољна транспарентност приликом планирања и реализација мера активне политике запошљавања, одсуство контитуинтета. Посебно је значајно што у саставу Локалног савета за запошљавање који образује Скупштина града Ваљева нема особа које активно представљају организације особа са инвалидитетом.

¹ „Службени гласник Републике Србије“, број 6/2025-3

² „Службени гласник Републике Србије“, бр. 18/21 и 36/21 – исправка

б. Правни и политички оквир локалне политике запошљавања

Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености³ успоставља основне елементе политике запошљавања у Републици Србији, како на националном тако и локалном нивоу. Један од кључних актера политике је консултативно тело, Локални савет за запошљавање. Члан 29. овог закона одређује надлежност локалног савета: саветодавно тело које оснивачу даје мишљења и препоруке у вези са питањима од интереса за унапређење запошљавања. Члан 30. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености прописује састав овог саветодавног тела које се састоји од: представника оснивача, репрезентативних синдиката и удружења послодаваца, Националне службе и агенција за запошљавање, удружења од значаја за област запошљавања, односно која се баве заштитом интереса незапослених (особа са инвалидитетом, националних мањина, учесника оружаних сукоба, жена, омладине и сл.) и стручњака за област запошљавања.

У члану 39. прописан је и садржај акционих планова запошљавања. Између осталог овај документ локалне политике запошљавања мора имати добро објашњен макроекономски оквир за стварање и примену политике запошљавања, представљено стање и токове на тржишту рада, детаљно за наредну и оквирно за наредне три године, циљеве, приоритете и мере. Закон прописује и обавезу приказивања потреба категорија теже запошљивих лица које имају приоритет у укључивању у мере активне политике запошљавања као и индикаторе успешности.

Слоган „Ништа о нама без нас“, је постао глобални принцип кроз међународни покрет особа са инвалидитетом, који указује да ниједна политика или мера која се односи на ову друштвену групу не сме бити донета без њиховог директног учешћа. На истом принципу заснива се и Конвенција Уједињених нација о правима особа са инвалидитетом, коју је и Република Србија ратификовала, чиме је преузета обавеза да се особама са инвалидитетом обезбеди равноправно учешће у свим процесима доношења одлука.

У оквиру првог од три посебна циља „ 1. Остварен раст квалитетне запослености кроз међусекторске мере усмерене на унапређење понуде рада и тражње за радом“, национална Стратегија запошљавања у Републици Србији“ за период 2021-2026. предвиђена је мера 1.5. Јачање локалне политике запошљавања. Државни план је да се на локалном нивоу подстакне рад Локалних савета за запошљавање, да се унапреди партиципација и представништво у том телу, али и да се повећају локални буџети и разноврсност мера које би допринеле унапређењу положаја посебно осетљивих група, све у циљу смањења сиромаштва и друштвене искључености.

в. Кључни изазови

Локални акциони план запошљавања. Анализа садржаја усвојених докумената према одредби члана 39. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености који прописују садржину акционих планова указује на недостатке. Овде се истиче пропуст акционог плана да препозна, како у аналитичком делу, тако и у акционом плану осетљиве групе, пре свега особе са инвалидитетом, али и одсуство индикатора успешности реализације мера, што онемогућава праћење и оцену успешности.

Мера активне политике запошљавања. Анализа завршних рачуна буџета Града Ваљева у којима нема информација у доприносу јавних средстава намењених

³ „Службени гласник Републике Србије“, број 36/2009-195, 30/2010-145, 88/2010-186, 38/2015-24, 113/2017-274

реализацији активне политике запошљавања побољшању положаја особа са инвалидитетом на тржишту рада указује да локална политика практично „не види“ ову врло осетљиву популацију.

Табела 1. Приказ реализације јавних расхода буџета Града Ваљево намењених за мере активне политике запошљавања у периоду 2021-2023. године (извор: Град Ваљево, завршни рачуни)

Година	План	Реализација	Коментар
2021.	15.000.000	15.000.000	„надлежно одељење није доставило податак“
2022.	20.000.000	20.000.000	75 корисника програма, без објашњења
2023.	20.000.000	0	Нема објашњења зашто није реализовано
2024	20.000.000	19.993.544,4	није приказан број корисника ни објашњење

Локални савет за запошљавање. Ово консултативно тело ради недовољно транспарентно, тешко је доћи до информација о раду, планова, закључака и записника. Као и до важећег акта којим су одређени чланови овог тела (нема објављен састав савета на званичној страници Града Ваљево). На основу докумената до којих су истраживачи дошли захваљујући Закону о слободном приступу информацијама од јавног значаја, уочава се да у саставу овог консултативног тела нема активних чланова који би представљали удружења особа са инвалидитетом и ову популацију као врло угрожену групу.

г. Предлог заједничке иницијативе

Укључивање представника особа са инвалидитетом у Савет за запошљавање Града Ваљево допринело би не само поштовању људских права и међународних стандарда, већ и квалитетнијем креирању политика запошљавања, јер се оне заснивају на искуствима и потребама самих грађана којима су намењене. Тиме би Град Ваљево показао своју посвећеност инклузији и једнаким могућностима за све чланове заједнице.

Због тога наша удружења Скупштини града Ваљево упућују иницијативу:

- Да се у чланство Локалног савета за запошљавање укључи особа са инвалидитетом која ће релевантно представљати интересе особа са инвалидитетом
- Да Локални савет за запошљавање редовно извештава Скупштину о стању у области запошљавања и успешности реализације Локалног акционог плана
- Да се унапреди садржина Локалног акционог плана запошљавања тако што ће се осигурати да испуњава захтеве који се односе на садржину из члана 39. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености

У Ваљеву, август 2025. године

Европски покрет у Србији-Ваљево

Удружење МС Колубарског округа

Caritas Valjevo

Дијалог Ваљево

Међуопштинска организација цивилних инвалида рата

